

УДК 330.142.211.005:(4+5+6)

Батракова Т.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Запорізького національного університету***Голянчук А.Р.***студентка
Запорізького національного університету*

АНАЛІЗ ЗМІН ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ ДО КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, У 2015 РОЦІ У ПОРІВНЯННІ З МИНУЛИМИ РОКАМИ

Статтю присвячено дослідженню основних тенденцій інвестиційних потоків до країн, що розвиваються. В ході роботи проаналізовано динаміку, географічну і компонентну структуру іноземних інвестицій до таких країн. В результаті проведених досліджень виявлено основні зміни в обсягах та напрямках руху іноземного капіталу до країн, що розвиваються, у 2015 р. порівняно з попередніми роками та причини таких змін.

Ключові слова: міжнародний рух капіталу, міжнародні інвестиції, країни, що розвиваються, міжнародні інвестиційні потоки, іноземний капітал.

Батракова Т.И., Голянчук А.Р. АНАЛИЗ ИЗМЕНЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПОТОКОВ В РАЗВИВАЮЩИЕСЯ СТРАНЫ В 2015 ГОДУ ПО СРАВНЕНИЮ С ПРЕДЫДУЩИМИ ГОДАМИ

Статья посвящена исследованию основных тенденций инвестиционных потоков в развивающиеся страны. В ходе работы проанализированы динамика, географическая и компонентная структуры иностранных инвестиций в такие страны. В результате проведенных исследований выявлены основные изменения в объемах и направлениях движения иностранного капитала в развивающиеся страны в 2015 г. по сравнению с предыдущими годами и причины таких изменений.

Ключевые слова: международное движение капитала, международные инвестиции, развивающиеся страны, международные инвестиционные потоки, иностранный капитал.

Batrakova T.I., Holiianchuk A.R. ANALYSIS OF CAPITAL FLOWS TO EMERGING MARKETS CHANGE IN 2015 COMPARED TO PREVIOUS YEARS

The article deals with the main trends of investment flows to emerging markets. There were analyzed dynamics, geographical and component structure of foreign investment to such countries. Results of the research show the main changes in foreign capital movement volume and directions to emerging markets in 2015 compared to previous years and the main reasons of these changes.

Keywords: international capital movement, international investment, emerging markets, international investment flows, foreign capital.

Постановка проблеми. Сьогодні міжнародний рух капіталу є одним з важливих чинників розвитку країн, що розвиваються, та має значний вплив на їх економіку. Завдяки тому, що міграція капіталу дозволяє отримати значні прибутки, міжнародний рух капіталу має місце майже в усіх галузях промисловості (від харчової до видобутку та переробки нафти), у сфері послуг, у галузі освіти та науки і особливо у фінансовій сфері. Саме тому дослідження обсягів та напрямів залучення інвестицій сьогодні є важливим для визначення лідерів серед країн, що розвиваються, та прогнозування їх економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Причини та стимули міграції капіталу досліджувалися представниками класичної та неокласичної шкіл, зокрема, Дж.С. Міллем, Д. Рікардо, Е. Хекшером та Б. Оліном. Серед сучасних науковців проблемами міжнародного руху капіталу в умовах глобалізації займалися Л.А. Юнусов, Е.М. Лимонова, К.С. Архипова та ін. Моніторингом та дослідженням основних тенденцій інвестиційних потоків займаються такі міжнародні установи, як Інститут міжнародних фінансів, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк тощо.

Мета статті полягає у визначенні основних тенденцій міграції капіталу до країн, що розвиваються, як у 2015 р., так і в попередніх роках, порівнянні отриманих результатів та виявленні впливу економічних і політичних подій на інвестиційні потоки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні значна частина іноземних інвестицій спрямо-

ується у країни, що розвиваються. Це пов'язано з наявністю сприятливіших умов для розвитку бізнесу, таких як дешева робоча сила, низькі ціни на ресурси, відносно невисокий рівень оподаткування, менша кількість конкурентів тощо. У сучасному світі країнами, що розвиваються, є країни Африки та Середнього Сходу, Східної Європи, Латинської Америки та Азії. На рис. 1 відображений загальний потік інвестицій до країн, що розвиваються, поквартально у 2013–2014 рр. та прогнози, складені у 2014 р. на 2015 р. [1, с. 1].

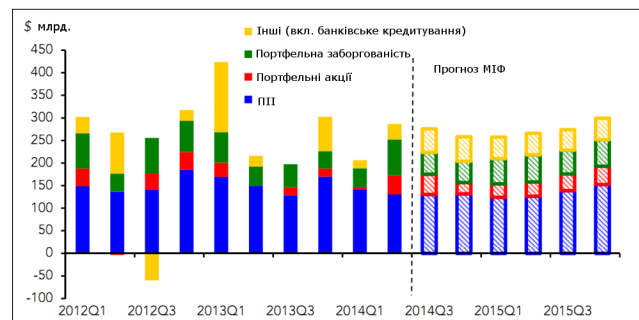


Рис. 1. Сукупний рух капіталу у 2013–2015 рр. до країн, що розвиваються, за складовими

Джерело: ІМФ

У 2014 р. найбільше інвестицій було залучено у такі країни, як Індонезія, Індія та Бразилія. Водночас відтік інвестицій серед країн, що розвива-

ються, спостерігався в Угорщині, Україні й Таїланді (рис. 2) [2, с. 3]. Це свідчить про те, що країни Азії та Латинської Америки були більш інвестиційно привабливими, ніж країни Східної Європи. Зокрема, за літній період 2014 р. суттєве збільшення обсягу випуску компаніями в Індії акцій та облігацій, а також позитивні очікування від реформ призвели до значного притоку інвестицій у цю країну (рис. 3) [1, с. 2].

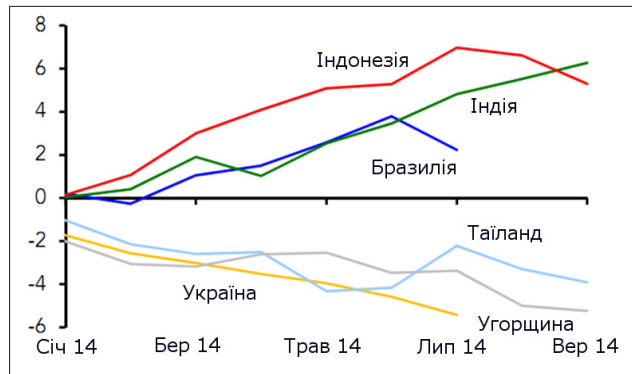


Рис. 2. Країни з найбільшою та найменшою кількістю надходжень інвестицій у 2014 р.

Джерело: ІМФ

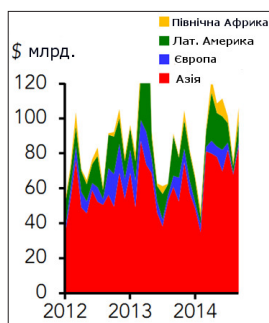


Рис. 3. Випуск акцій та облігацій в країнах, що розвиваються, за регіонами

Джерело: ІМФ

Діаграма на рис. 3 ілюструє переважання інвестиційних надходжень до країн Азії та відносно малу частку руху капіталу в країни Північної Африки

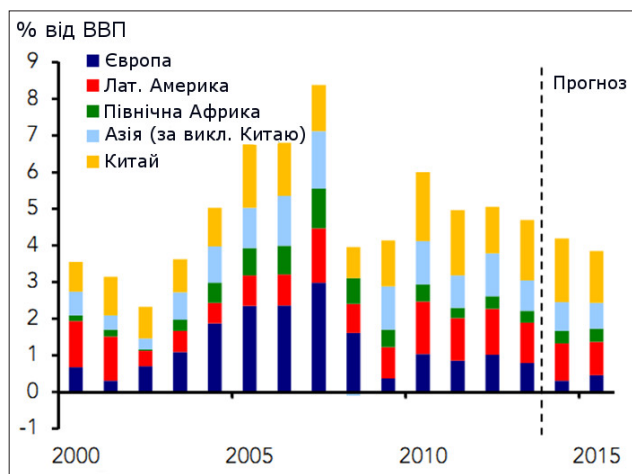


Рис. 4. Міжнародний рух капіталу до країн, що розвиваються, за регіонами у 2000–2015 рр. у % до ВВП

Джерело: ІМФ

та Східної Європи. Відповідно до досліджень ІМФ, частка інвестицій до азійських країн у 2014 р. становила 60% проти 51% у 2010–2012 рр. У цей самий час обсяг інвестицій у європейські країни, що розвиваються, зменшився на 60% у порівнянні з 2013 р. [1, с. 3].

Водночас на фоні зростаючих об'ємів економік країн, що розвиваються, потік інвестицій до них поступово зменшувався з 2,4% від ВВП у 2010–2012 рр. до 2,0% у 2013–2015 рр. (рис. 4) [1, с. 3]. Причиною цього не обов'язково було зменшення чистого притоку капіталу, а можливо також стрімке збільшення обсягів ВВП таких країн.

За рис. 1, найбільшу частку серед сукупних інвестицій мають прямі інвестиції. У 2013–2014 рр. їх обсяг залишався стабільним та становив \$560–\$580 млрд. [1, с. 3]. Велика частка прямих іноземних інвестицій спричинена їх перевагами над іншими видами руху капіталу. Оскільки прямі інвестиції передбачають не лише придбання цінних паперів компанії, а й участь в управлінні нею, інвестор має можливість впливати на рішення та напрями діяльності цієї компанії. Все це дає змогу спрямовувати її діяльність відповідно до власних потреб. Найчастіше прямі іноземні інвестиції мають місце у транснаціональних корпораціях.

Портфельні інвестиції є менш стабільними, ніж прямі. Це добре проілюстровано на рис. 5: якщо у травні-липні обсяг портфельних інвестицій становив \$37 млрд. за місяць, то вже у серпні він становив \$12 млрд., а у вересні – \$18 млрд. [1, с. 2]. Такі різкі зміни в розмірах інвестицій даного виду зумовлені їх характером. Портфельні інвестиції обмежуються лише купівлею цінних паперів та не передбачають участі інвестора в управлінні компанією. Таким чином, вкладник може швидко вилучити власні кошти з фонду даної компанії шляхом продажу частини або всіх акцій. Саме тому в період економічної нестабільності, якими були 2013–2014 рр., обсяги портфельних інвестицій характеризувалися різкими змінами.

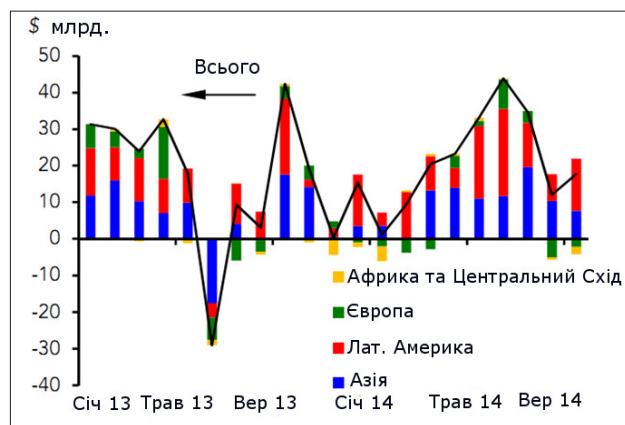


Рис. 5. Обсяги портфельних інвестицій до країн, що розвиваються, за регіонами у 2013–2014 рр.

Джерело: ІМФ

Варто також зауважити, що розміри портфельних інвестицій в країнах Латинської Америки значно наближувалися, а іноді перевищували розміри таких інвестицій в азійські країни. Це свідчить про те, що умови для інвестування шляхом надання портфельних інвестицій були найбільш сприятливими як у латинських, так і в країнах Азії.

Таким чином, можна зробити висновок, що впродовж останніх років зберігалася тенденція зростання

сукупного обсягу інвестицій до країн, що розвиваються. Найбільші інвестиційні потоки спрямовувалися до країн Азії та частково Латинської Америки.

Кінець 2014-го та 2015 р. були насичені як численними економічними, так і політичними подіями, які не могли не вплинути на рух капіталу між країнами. За даними ІМФ, обсяги інвестицій до країн, що розвиваються, у 2015 р. різко зменшилися майже вдвічі. Зокрема, чистий приток капіталу в 2015 р. досягне лише \$548 млрд., у той час як у 2014 р. цей показник становив \$1074 млрд. [3]. За останній час такі значення мали місце лише у кризових 2008–2009 рр. Динаміку інвестиційних потоків країн, що розвиваються, подано на рис. 6.

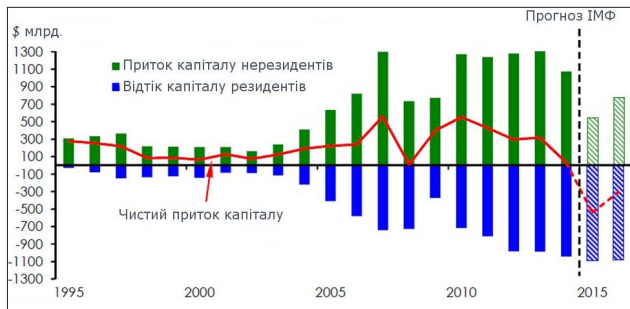


Рис. 6. Динаміка інвестиційних потоків країн, що розвиваються, у 1995–2015 рр.

Джерело: ІМФ

Як показує діаграма, зменшення чистого притоку інвестицій спричинене не лише меншими обсягами надходження капіталу, а й значним його виведенням за кордон. Основною причиною цього вважається повернення корпораціями позичок в іноземній валюті, обсяг яких стрімко збільшувався протягом останніх п'яти років та становить \$23,7 млрд. [4]. Ускладнила ситуацію також різка девальвація валют країн, що розвиваються, в результаті чого компаніям стало важче обслуговувати зовнішні борги в іноземній валюті.

Таким чином, у 2015 р. ІМФ прогнозує від'ємне значення притоку капіталу в розмірі \$540 млрд. [3]. Така ситуація склалася вперше з 1988 р.

Серед основних причин такого погіршення виділяють значне уповільнення темпів зростання економік країн, що розвиваються. Особливо це стосується Китаю, недовіра до економіки якого починає зростати. Ще однією причиною є занепокоєння з приводу можливого підвищення Федеральною резервною

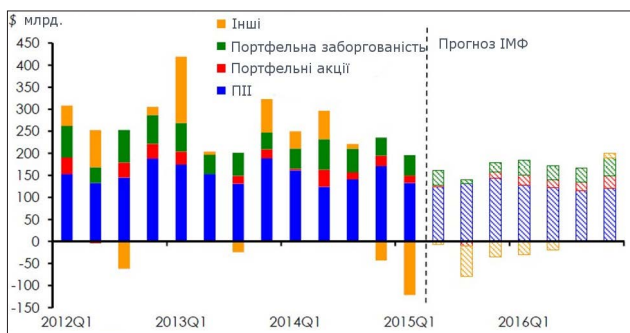


Рис. 7. Динаміка інвестиційних надходжень до країн, що розвиваються, у 2012–2016 рр. за складовими

Джерело: ІМФ

системою (Центральним банком США) процентної ставки в США [3]. Проте дані фактори не нові, а є лише продовженням існуючих тенденцій.

Однак якщо не брати до уваги значний вплив внутрішнього капіталу за межі країн, що розвиваються, сукупні обсяги закордонних інвестицій зменшилися не дуже суттєво (рис. 7).

Як видно з компонентної структури інвестиційних потоків, прямі іноземні інвестиції становлять найбільшу їх частку. Особливо чітко це проявляється у 2015 р. Проте, за прогнозами ІМФ, і вони зазнають незначного зменшення: з \$586 млрд. у 2014 р. до \$535 млрд. у 2015 р. [3]. Серед причин цього явища виділяють зменшення витрат на інфраструктурні проекти, пов'язані зі споживчими товарами, через різке здешевлення таких товарів. Таким чином, зменшення притоку ПІІ не свідчить про погіршення умов для припливу інвестицій цього виду в країнах, що розвиваються.

У 2015 р. та 2016 р., за прогнозами ІМФ, портфельні інвестиції мають значно зменшитися. Особливо це стосується портфелем акцій. Такі зміни спричинені різким розпродажем акцій на фондових ринках країн, що розвиваються, який мав місце влітку 2015 р. Однак така тенденція не є новою і триває вже значний проміжок часу. В результаті зазначених змін ІМФ прогнозує, що у 2015 р. обсяги портфельних акцій зменшаться до \$26 млрд., а портфельні боргові зобов'язання – до \$109 млрд. [3].

Що стосується географічної структури потоків капіталу, вона зазнає значних змін. Якщо у 2014 р. суттєво зменшилося надходження інвестицій до європейських країн, що розвиваються, то до кінця 2015 р. прогнозується значне зменшення притоку капіталу і до Китаю (рис. 8). Причиною цього є оголошення Народним банком Китаю міні-девальвації юаню та переходу до більш ринково-орієнтованого режиму фіксації валютного курсу у серпні [3]. Також у 2015 р. очікується різке зменшення потоків капіталу до європейських країн, що розвиваються, а також до країн Азії.

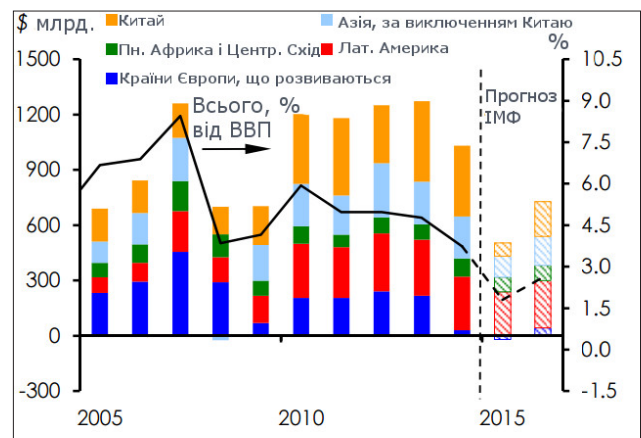


Рис. 8. Динаміка зовнішніх інвестиційних потоків до країн, що розвиваються, у 2005–2015 рр. за регіонами

Джерело: ІМФ

Висновки. За 2015 р. обсяги надходження іноземних інвестицій до країн, що розвиваються, значно зменшилися. Найбільше це відобразилося в Китаї та не дуже розвинених європейських країнах. Зменшення обсягів припливу капіталу пов'язане як з конкретними економічними проблемами в кожній країні, так і загальним зменшенням інвестиційної привабливості більшості країн, що розвиваються.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Capital Flows to Emerging Markets. October 2014. The Institute of International Finance [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iif.com/emr/capflows201410.php>.
2. EM Portfolio Flows Tracker for September 2014. The Institute of International Finance.- [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://www.iif.com/emr/resources+3693.php>
3. Capital Flows to Emerging Markets. October 2015. The Institute of International Finance [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.valuewalk.com/2015/10/capital-flows-to-emerging-markets/>.
4. Wheatley J. Capital flight darkens economic prospects for emerging markets / J. Wheatley, S. Fleming // Financial Times. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ft.com/intl/cms/s/3/69e98914-6829-11e5-a57f-21b88f7d973f.html#axzz3rDOyVgfp>.

УДК 001.82:(339.137.2-047.44:338.48)

Горіна Г.О.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки та туризму
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РІВНІВ КОНКУРЕНЦІЇ В ТУРИЗМІ

У статті узагальнено наукові підходи до визначення економічних рівнів конкуренції та конкурентоспроможності в туризмі. Удосконалено на цій підставі класифікацію суб'єктів конкурентоспроможності в туризмі за різними економічними рівнями. Визначена наявність взаємозалежності суб'єктів конкуренції в туризмі на різних ієрархічних рівнях.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність у туризмі, суб'єкти конкуренції, економічні рівні, індустрія туризму.

Горина А.А. СИСТЕМАТИЗАЦИЯ НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УРОВНЕЙ КОНКУРЕНЦИИ В ТУРИЗМЕ

В статье обобщены научные подходы к определению экономических уровней конкуренции и конкурентоспособности в туризме. Усовершенствована классификация субъектов конкурентоспособности в туризме. Выявлено наличие взаимозависимости субъектов конкуренции в туризме на разных иерархических уровнях.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность в туризме, субъекты конкуренции, экономические уровни, индустрия туризма.

Gorina G.O. SYSTEMATIZATION OF SCIENTIFIC APPROACHES TO DETERMINING THE LEVEL OF ECONOMIC COMPETITIVENESS IN TOURISM

The scientific approaches to determining the level of economic competition and competitiveness in tourism are summarized. The classification of subjects of competitiveness in tourism is enhanced. The existence of the competition subjects' interdependence in tourism at different hierarchical levels is substantiated.

Keywords: competition, competitiveness in tourism, subjects of the competition, economic level, tourism industry.

Постановка проблеми. Конкуренція та конкурентне середовище є найважливішими умовами ефективного розвитку туризму на будь-якому економічному рівні. Диференційований підхід до формування та впровадження стратегій розвитку та методів оцінки конкурентоспроможності в туризмі на різних ієрархічних рівнях викликає необхідність їх чіткого відокремлення та визначення охоплюваних суб'єктів, з метою виявлення чинників впливу, причин, що підсилюють і послаблюють конкурентоспроможність, визначення підходів до оцінки конкурентоспроможності на певному рівні тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження конкуренції та конкурентоспроможності в туризмі на різних ієрархічних рівнях було висвітлено в роботах російських вчених, найбільш вагомий внесок було зроблено Н.С. Морозовою, М.А. Морозовим, М.Н. Войт, Н.В. Харитоновою. Серед вітчизняних науковців ці питання було порушено в роботах О.П. Савіцької, Н.В. Савіцької, Ю.В. Мігущенко, Т.І. Ткаченко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на актуальність та значущість, недостатньо вивченими та розробленими, особливо у вітчизняній науковій літературі, є питання

ієрархічного розподілу суб'єктів конкуренції та конкурентоспроможності в туризмі, їх взаємозалежності, наявності синергетичного ефекту від взаємодії. Це викликає необхідність систематизації, уточнення та доповнення існуючих підходів до типології рівнів конкурентоспроможності в туризмі.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація наукових підходів та удосконалення на цій підставі типології економічних рівнів та суб'єктів конкурентоспроможності в туризмі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації світового господарства туристичні системи функціонують на мега-, макро, мезо- та мікрорівнях і формуються під впливом різноманітних внутрішніх та зовнішніх умов і факторів, які впливають на стійкість їхнього розвитку. Разом з тим ці системи являють собою сукупність взаємопов'язаних елементів. У процесі взаємодії цих елементів формуються внутрішні умови і чинники сталого розвитку та конкурентні переваги туристських систем на різних рівнях.

У зв'язку з цим оцінка конкурентоспроможності в туризмі на ієрархічних рівнях дозволяє «...визначити місце досліджуваної туристської підсистеми на міжнародному, національному або локальному